

Miquel Àngel LLAUGER
A d'armari. Un abecedari de les coses de casa
Il·lustració de Gibet Ramon
Vic: Eumo, 2019, 58 p.

Miquel Àngel Llauger (Palma, 1963) és llicenciat en Filologia Catalana i professor d'anglès. Des de fa molts anys, compagina la tasca docent amb la de poeta i traductor. També ha sigut un activista cultural i polític molt actiu a les Illes: vicepresident del PEN a les Balears, coordinador general dels Verds de Mallorca, diputat al Parlament de les Illes... La seva poesia per a infants ocupa uns quants volums, clarament influenciats per la poesia del *nonsense*, com deixa ben clar el subtítol d'una de les seves obres, *El mussol i el mixet. Versions del light verse i del nonsense verse* (Documenta Balear, 2013), inspirat sobretot en l'obra de l'escriptor i il·lustrador britànic Edward Lear (1812-1888), autor que Llauger ha traduït al català i ha reconegut com un dels seus preferits. A *A d'armari* no hi ha cap referència explícita a Lear, però sí que n'hi ha una al cantant, caricaturista i escriptor estatunidenc de literatura infantil Shel Silverstein (1930-1999), concretament al poema que tanca el volum, «Zebra», un joc divertit amb els colors del peluix de la protagonista (p. 54). Aquests jocs amb les paraules, amb els sons, amb les frases, amb els topònims, amb els recursos lingüístics i literaris, amb tot, gosaria dir, és un dels trets més definidors de la poesia de Llauger i dels poetes del *nonsense*, i els trobem ben representats a *A d'armari*. Apareixen en aquelles sortides infantils que gairebé semblen un acudit, com la del, o la, protagonista de «Banyera» (p. 7), que, davant de la inundació causada per una distracció, decideix viure amb escafandre i conviure amb un pop; o en les exageracions, ben poètiques i versemblants, dels protagonistes de poemes com «Clau» (p. 9), «Nevera» (31)...; o en l'acceptació, de vegades per part dels adults i tot, d'allò que racionalment és impossible, com la cosa més normal del món, que ens recorda tant, per exemple, Pere Calders, com ara que a dins de casa hi pugui ploure perquè s'hi ha esquitllat un núvol («Dutxa», p. 10), o que la nostra imatge del mirall pugui tenir vida pròpia («Mirall», p. 28), o que s'arribi a fer xampú «de pipí d'orangutan» («Xampú», p. 50).

Els vint-i-sis poemes que formen el volum, un per cada lletra de l'abecedari, són veritables invitacions a somiar, a deixar volar la imaginació, a no tenir por de ser tractats d'esbojarrats; tots, però, tenen un polsim de seny i un grapat de beatitud, molt apropiats per als infants als quals s'adrecen. Ho dic perquè mai no hi trobem barbaritats, dolenteries i molt menys maldats. A tot estirar algunes entremaliadures, com la del, o de la, protagonista de «Gerro», que acaba trencat perquè no ha fet cas de la prohibició de «jugar a futbol dintre del pis» (p. 17), o la d'en Marc Marcó, que, al poema «Kleenex» (p. 25), s'acaba menjant els mocs. Som davant, doncs, d'una quotidianitat que no té res de monòtona o d'avorrida, sinó tot el contrari: és divertida, sorprenent, i ho és en els objectes més inesperats, més de cada dia: des d'una finestra fins a un

armari, passant pel vàter, el xampú, un kleenex o el wifi. Tot pot ser convertit en poesia, sembla dir-nos Miquel Àngel Llauger. Però també ens deixa clar, sense dir-ho explícitament però predicant amb l'exemple, que cal fer-ho amb rigor, amb coneixement de causa, la qual cosa vol dir dominant la llengua i les regles de la poesia, essencials per a la bona creació poètica, també per a l'adreçada als infants.

El domini de la poètica i de la retòrica per part de Llauger es demostra clarament en els usos de les rimes, les estrofes, els recursos literaris i lingüístics i, sobretot, en el fet d'ajustar-los i fer-los assequibles al lector infantil, sense necessitat de rebaixar-ne la qualitat o el rigor. Em limitaré a destacar-ne un parell d'exemples.

En primer lloc la tria del punt de vista dels textos. Val a dir que els protagonistes sempre són infants: de vegades en sabem el nom (en Bernadí, na Marina, p. 40 i 54) i en un cas, nom i cognom (en Marc Marcó, p. 25); d'altres, només en sabem que són nens o que són nenes; mentre que d'altres són indeterminats, a gust del lector, que s'hi podrà sentir més identificat, o a gust de la il·lustradora, ja que en alguns casos, sense que el text ho especifiqui, es decanta per nen o per nena (p. 8-9, p. 46-47, p. 48-49, per exemple). Aquests protagonistes ens són presentats des de tres punts de vista diferents, la qual cosa dona varietat als textos i enriqueix el poemari. Hi predominen (deu en total) els poemes narrats (tots tenen un fons narratiu, ja que ens expliquen una història, per breu que sigui) des de la segona persona del singular, un tu que acosta el poema a l'infant, perquè l'en fa protagonista a través dels ulls d'un, diguem-ne, narrador extern, però molt proper perquè el coneix, li parla de tu a tu, i que pot ser el pare, la mare o qualsevol altre familiar. N'hi ha nou més d'explicats directament per la, o pel, protagonista, en primera persona doncs, i que podríem incloure entre els narradors anomenats intradiegètics. Gosaríem dir que són els més atrevits, ja que els infants protagonistes s'hi mostren tal com són, sense prejudicis ni filtres: mandrosos (p. 7), exagerats (p. 9, 19), imaginatius (p. 37), escatològics (p. 46, 50), trencadors (p. 53), però també assenyats, tot sigui dit (p. 34, 43, 44). Sis més ens són presentats en tercera persona, explicats per un narrador també extern, però llunyà i alhora privilegiat, ja que ho domina tot i es pot ficar en qualsevol racó, inclosos la ment o els somnis dels personatges; un narrador que podríem qualificar d'omniscient i d'extradiegètic. Finalment, trobem un poema, «Vàter» (p. 46), del qual no podem determinar la persona narrativa, ja que podria ser qualsevol de les tres: una ordre d'algú proper, els pensaments de la protagonista (segons la il·lustradora) o un fet explicat per algú.

En segon lloc, voldria destacar els aspectes formals dels poemes, molt treballats i molt apropiats per al lector infantil. Tots vint-i-sis estan estructurats en estrofes (no hi trobem cap tirallonga). N'hi ha de dues, mínim, i de sis, màxim (els més abundants), amb algun que en té tres, quatre o cinc. Hi predominen les quartetes i, sobretot, els avariats. També hi ha algunes estrofes de tres versos (p. 10, 20, 31, sempre combinades amb altres de dos o de quatre) i una de sis (p. 50), també combinada amb un avariats que tanca el poema. Pel que fa als versos, destaca el fet que sempre són isosíl·labs, és a dir, del mateix nombre de síl·labes, i que majoritàriament són d'art menor, amb predomini dels heptasíl·labs, tot i que també hi ha algun poema en què

en tenen cinc, sis o vuit. Només hi ha un poema amb versos d'art major (de deu síl·labes, concretament, i amb cesura a la sisena), alternats amb versos de sis síl·labes. Es tracta de «Vàter» (p. 46), un dels més especials des de tots els punts de vista i, doncs, també del formal. Pel que fa al nombre de versos, el que en té més, en té quinze («Nevera», p. 31) i el que menys, set («Interruptor», p. 20). En trobem de catorze, de dotze (els més abundants) i de vuit.

Pel que fa a les rimes, hem de parlar d'una gran varietat, que ajuda, com també hem comentat en parlar dels punts de vista, a diversificar el text, a no caure en la monotonia que podria significar que tots els poemes fossin rodolins, posem per cas, com ara el primer, «Armari» (p. 4). Val a dir que fins i tot en aquests casos, o potser caldria dir sobretot en aquests casos, Llauger es cuida de no caure en les rimes fàcils i, encara menys, en les falses, i que a més a més hi combina els versos com si fossis quartetes d'allò més variades. Per exemple hi trobem poemes formats per díctics amb combinacions com ara AA, BB, CC, DD, EE, FF («Armari», p. 4; «Olla», p. 33); xA, xA, xB, xB, xC, xC («Clau», p. 9; «Finestra», p. 14; «Televisió», p. 43); AB, AB, AB, AB, AB («Esponja», p. 12); AB, AB, CD, CD («Ulleres», p. 44), com si es tractés de dues quartetes encadenades; etc. Val a dir que totes poden tenir, a més, variacions. Per exemple, l'estructura que hem comentat per a «Armari» es repeteix a «Mirall» (p. 28), però substituint els darrers versos (FF) per la rima dels dos primers (AA). L'estructura encadenada d'«Ulleres» es converteix en AB, AB, AB, AB, AB a «Wifi» (p. 48). Fins i tot en un poema («Gerro», p. 17) hi fa servir cinc aparellats monorims, amb rima assonant en *i*. Les quartetes que trobem a diversos poemes també són d'allò més variades: ABAB, CDCD («Banyera», p. 7); xaxa, xbx (x) («Joguines», p. 23), amb només rima assonant als parells; etc. Tot per augmentar la musicalitat, la versatilitat, el joc també fonètic que per a Llauger és la poesia.

Precisament per augmentar-ne la musicalitat i el joc, també hi tenen un gran pes les figures retòriques en el sentit més ampli del terme. Sense ànim d'exhaustivitat, en voldria destacar dues de ben presents a la seva obra poètica per a infants i joves i a més ben arrelades en la poesia tradicional: les recurrències i les al·literacions. Les recurrències, a part de la rima, que també la hi podem considerar i que ja hem comentat, hi són una constant: poden consistir en paral·lelismes sintàctics («Finestra», p. 14; «Clau», p. 9; «Olla», p. 33, per exemple); en repeticions lèxiques, normalment en epímone (a «Rentadora», p. 38, la paraula *roba* es repeteix cinc vegades, en un poema de només dues estrofes; a «Gerro», p. 17, l'adjectiu *petits* hi apareix vuit vegades; etc.), però de vegades també situades en un punt determinat de cada estrofa, com al poema «Dutxa» (p. 10), l'únic escrit en versos blancs, però que tenen una musicalitat especial perquè cada una de les cinc estrofes acaba amb la paraula *prou*; en combinacions de versos narratius amb altres de dialogats i introduïts per guió i tot («Dutxa», p. 10; «Nevera», p. 31...); en l'ús de la paronomàsia («somriu quan tu somrius / i diu el que tu dius» («Mirall», p. 28); «i mira i mira i remira» («Zebra», p. 54); «el pare, pobre, no para» («Kleenex», p. 25); i encara hi podríem incloure un dels recursos més utilitzats pel poeta: les enumeracions i acumulacions, presents en mitja dotzena de poemes («Esponja», p. 12, en podria ser el paradigma). De les al·litera-

cions n'hem de dir que són molt abundants en l'obra i una mostra més del domini de la llengua de Miquel Àngel Llauger. En trobem a nombrosos poemes, però em limitaré a un parell d'exemples dels més significatius: «El pintor Li Po pintava / una tarda de tardor / [...] / i que a casa, dins del quadre, encara hi viu en Li Po.» («Quadre», p. 37); «A fora fa fosca» («Llit», p. 26); però potser l'exemple més clar és el poema «Clau» (p. 9), en què els sons oclusius hi senyoregen des del títol: «Darrere aquesta porta / no sé què hi ha tancat. / [...] / I jo no puc obrir-la / perquè no en tinc la clau».

En tercer lloc, i ja que he esmentat el domini de la llengua de Llauger un parell de vegades, m'hi referiré, ni que sigui amb quatre pinzellades. La primera constatació, comuna a tota la seva obra, és que Llauger hi utilitza una llengua estàndard, allunyada de dialectalismes, sense renunciar a alguns mots característics del mallorquí, com podem constatar en versos com «En Bernadí feia bimbolles / amb sabó d'escurar» («Sabó», p. 40), «gatets que fan moixonies» («Wifi», p. 48) o «Na Marina té una zebra» («Zebra», p. 54). En altres obres seves, també hi utilitza algunes formes verbals mallorquines, però en aquesta, no. Ara bé, sí que hi trobem un apartat que, si no el llegim en mallorquí, ens semblaria una falsa rima: es tracta dels dos primers versos del poema «Olla» (p. 33), la rima dels quals hem de llegir amb e tancada: «Amb una olla com aquesta / les bruixes fan una festa.» També destaca la contenció amb què utilitza recursos molt habituals, i de vegades abusius i tot, en la poesia per a infants, com poden ser els diminutius («gatets» i «pontarró» gosaria dir que són els únics que hi fa servir); les onomatopeies (només n'hi ha una de l'autor, «tatxim, tatxam» i una de la il·lustradora, «Clic, clac!», al mateix poema, «Interruptor», p. 20) o les interjeccions (només en trobem a «Habitació», p. 19, encertadament en boca del protagonista) i les admiracions (n'hi ha a mitja dotzena de poemes, sobretot en els que contenen diàlegs). El tret més destacat de la llengua de Llauger, però, és la riquesa i la precisió del seu lèxic, de la seva sintaxi, sense concessions, sense falsos paternalismes que tan sovint converteixen la poesia adreçada a infants en veritables carrincloneries. La seva poesia no n'és gens, de carrinclona, i, com he dit suara, és plena de jocs que es mostren sobretot en el domini i el rigor de la llengua que utilitza. En poden ser exemples des dels rebles, que ens recorden els d'alguns poemes de Josep Carner, ja que sempre hi donen un toc d'humor o d'exotisme (les «quatre mosques de Calonge», del poema «Esponja» –p. 12– o el «Katmandú», del poema «Olla» –p. 33–, posem per cas); els encavallaments, sempre suaus, assequibles a l'infant i sense abusar-ne, de vegades en una mateixa estrofa: «–Si avui és dia dotze / d'agost i és el migdia!» («Nevera», p. 31), però també entre estrofes: «va regalar-me un submarí / de color groc» («Yellow submarine», p. 53). I es nota especialment, és clar, en l'humor, que no arriba a ser mai ironia, diria, perquè quedaria massa lluny de les possibilitats comprensives de l'infant; en les insinuacions o picades d'ullet que fa al lector; un lector que ha de ser intel·ligent per adonar-se'n, per participar del joc, com aquell que s'ha d'enfrontar a enigmes i jeroglífics, però que aquí només són lingüístics. Un dels exemples més significatius i divertits el trobem a «Olla» (p. 33), l'estri utilitzat per les bruixes per fer sopes de tota mena. D'una classe, d'aquestes sopes, però, que no en diu el nom: «Amb tres flors de magraner / fan sopes que no et diré». No cal dir-lo, perquè

el lector perspicaç segurament s'adonarà que si substitueix la segona part del vers per «de caganer», per exemple, aconseguirà el mateix nombre de síl·labes, la mateixa rima consonant... Jocs com aquest són per a lectors enjogassats i privilegiats, però, com he apuntat, d'altres són més explícits, perquè en pugui gaudir tothom.

No voldria acabar aquesta ressenya, per molt que m'hi hagi allargat, sense fer una breu referència a l'edició i a la il·lustració. Una edició magnífica, amb detalls de tota mena, com el de les lletres que surten d'una caseta personificada de les guardes, o els objectes en miniatura de la portadella; però gosaria dir que el detall més original és que a cada doble pàgina, que és el que ocupa cada lletra entre text i il·lustració, hi ha, verticalment i en un dels marges, l'abecedari complet, en què destaca en color la lletra corresponent. Les il·lustracions de Gibet Ramon, a doble pàgina i de colors molt vius i variats, són una meravella. En destacaria la tendresa, l'humor, el joc, l'expressivitat dels personatges, que tan bé lliguen amb el contingut dels poemes; i encara l'abundor de detalls, que per a molts lectors seran un joc més, com s'esdevé en els llibres de «buscar». Il·lustracions com les d'«Olla» (p. 32-33), «Habitació» (p. 18-19) o «Joguines» (p. 22-23) en poden ser molt bons exemples. Un llibre rodó, d'aquells que no haurien de faltar ni a la biblioteca de cap escola ni a la personal de cap infant.

Pere Martí i Bertran
Vilafranca del Penedès